

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата юридичних наук Джоха Романа Васильовича на дисертаційне дослідження Шийовича Ростислава Ярославовича «Місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»

Актуальність обраної теми. Суд важливий інститут організації та функціонування публічної влади в сучасних політичних суспільствах. Суди складають нову проблемну область і сферу професійної діяльності. У сучасній науці феномен влади взагалі та судовий контроль у публічно-правовій сфері зокрема осмислюється представниками різних професій, насамперед юристами, істориками, політологами та політиками. Для вітчизняної соціально-політичної практики інтерес до такого інституту, як місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України, закономірний, історично обумовлений і морально мотивований. Соціальна цінність діяльності місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві України полягає в тому, що він є одним з істотних елементів захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що забезпечує його автономію.

Актуальність проблеми полягає у створенні сприятливих умов для діяльності місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві за рахунок підвищення ефективності діяльності під час вирішення публічно-правових спорів щодо адміністративно-деліктної практики органів публічної влади та під час проведення виборів і референдумів. Це підвищить доступність і ефективність адміністративного правосуддя, що стане умовою ефективного захисту публічних прав і свобод фізичних і юридичних осіб. Однією з важливих складових зростання ефективності діяльності органів публічної влади є ефективне застосування юридичної відповідальності, яка виступає публічно-правовим засобом забезпечення суспільного інтересів щодо правопорядку.

З цією метою необхідно забезпечити належне правове регулювання всіх аспектів, пов'язаних із проблемами діяльності місцевого загального суду як суду

першої інстанції в адміністративному судочинстві України та забезпечити ефективну діяльність органів публічної влади.

Необхідність оптимізації розгляду судами адміністративних спорів диктується, по-перше, зростанням кількості спорів у публічно-правовій сфері, спорів, що розглядаються в судовому порядку, по-друге, правомірністю більшості звернень до судів із зазначеної категорії справ.

Сучасний стан судового контролю в Україні характеризується перетвореннями та змінами у публічному праві, інститутах, що впливають на важливі фактори організації діяльності суду. Водночас оптимізація діяльності місцевих загальних судів як судів першої інстанції в адміністративному судочинстві України зумовлюють необхідність дослідження правових норм, що регулюють правовідносини у зазначеній сфері.

У зв'язку з цим, дисертаційне дослідження Шийовича Р. Я. є актуальним, має наукове та прикладне значення для ефективного регулювання правовідносин у сфері діяльності місцевого загального суду як адміністративного суду першої інстанції в Україні.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане відповідно до пункту 3 «Удосконалення правових механізмів забезпечення та захисту прав людини та громадянина (теоретико-методологічні та прикладні аспекти)» розділу 1.1 «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини» пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

Дослідження проводилося відповідно до теми державної реєстрації Львівського державного університету внутрішніх справ на 2022–2027 роки «Проблеми правового регулювання публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (номер державної реєстрації 0122U200304).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є з'ясування і аналіз об'єктивних і суб'єктивних закономірностей розвитку правових засад організації діяльності місцевого загального суду як суду першої

інстанції в адміністративному судочинстві України та вирішення науково-теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із правовим регулюванням у цій сфері.

Дана дисертація є оригінальним дослідженням правового регулювання правовідносин щодо місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві України, написана з врахуванням змін політичного, економічного та правового характеру, що відбулися у вказаній царині з моменту введення правового режиму воєнного стану та у контексті прискорення асоціації України в Європейський Союз.

В роботі здійснено поглиблений аналіз правових норм, що регламентують вказаний вид діяльності та механізму їх реалізації. При дослідженні поставлених завдань автором застосовано систему загальнонаукових і спеціальних методів пізнання правових явищ, спрямованих на отримання об'єктивних результатів з позицій комплексно-системного та структурно-функціонального підходів.

Метою роботи є розробка теоретичних засад процесуального положення місцевого загального суду, суду першої інстанції як суб'єкта адміністративного судочинства за Кодексом адміністративного судочинства України, на цій підставі формулювати пропозиції з удосконалення законодавства, правозастосовної практики місцевого загального суду в адміністративному судочинстві.

Для досягнення зазначеної мети окреслено завдання:

- охарактеризувати організацію судової діяльності в Україні;
- з'ясувати місце та роль адміністративної юстиції у механізмі забезпечення захисту прав людини;
- розкрити доступність правосуддя та професіоналізацію адміністративного процесу;
- проаналізувати діяльність місцевого загального суду щодо розв'язання публічно-правових спорів;
- розглянути компетенцію місцевого загального суду як суду першої

інстанції в адміністративному судочинстві;

- дослідити функціональні повноваження місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві;

- визначити шляхи удосконалення діяльності місцевих загальних судів як судів першої інстанції в адміністративному судочинстві.

Об'єктом дослідження є процесуальна діяльність місцевого загального суду першої інстанції як суб'єкта адміністративного судочинства при здійсненні процесуальних повноважень за Кодексом адміністративного судочинства України.

Предмет дослідження – місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є спробою комплексного наукового дослідження місцевого загального суду, суду першої інстанції як особливого інституту адміністративного права, основне завдання якого є здійснення судового контролю у сфері публічно-правових відносин між фізичними і юридичними особами при вирішенні індивідуальних адміністративних спорів. Мета діяльності суду захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які звернулися до суду, відновлення правопорядку у сфері державного управління. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових теоретичних положень, обґрунтовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

- теоретично обґрунтовано виняткове місце місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві як суб'єкта судового контролю у сфері реалізації встановлених національним законодавством повноважень з оцінювання верховенства права та законності при здійсненні правосуддя у спорах, що виникають з публічних правових відносин;

- в аспекті посилення наукових пізнавальних можливостей щодо місцевих загальних судів як судів першої інстанції в адміністративному судочинстві

визнано доцільним дослідження соціальної обумовленості захисту невлadних суб'єктів публічно-правових спорів, під яким розуміють визначену об'єктивними обставинами потребу відповідного наукового обґрунтування процесуальної діяльності суду з позицій реалізації засад правосуддя (як виду державної діяльності), законодавчого регулювання публічно-правових відносин – у сьогоденні чи в майбутньому у зв'язку зі змінами засад публічного управління, зумовленими європейською інтеграцією України;

- розглянуто теоретичні положення про баланс приватних і публічних інтересів у публічно-правових спорах щодо урівноважування інтересів, охорони та захисту суспільних і державних інтересів через охорону та захист приватного інтересу під час розв'язання спорів у сфері публічних правовідносин на підставі адміністративного судочинства, що є тим балансом інтересів, якого має прагнути правова держава в особі влади;

- на підставі міждисциплінарного наукового підходу до проблеми вдосконалення функціонування місцевих загальних судів як судів першої інстанції в адміністративному судочинстві обґрунтовано необхідність розгляду заходів щодо гарантування охорони та захисту прав і законних інтересів фізичної особи в умовах реалізації Національної стратегії у сфері прав людини в частині забезпечення права на справедливе правосуддя під час розв'язання спорів щодо адміністративної відповідальності та дотримання міграційного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів здобувач пояснює через наступне використання у науково-дослідній, правотворчій, правозастосовній сферах і навчальному процесі.

Особистий внесок здобувача полягає у тому, що сформульовані у дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції отримані здобувачем на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання, аналізу наукових і нормативних джерел, опублікуванні у наукових виданнях і апробацією під час конференцій міжнародного та національного рівня. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів,

висновків, списку використаних джерел, додатків.

Апробація результатів дослідження. За темою дисертаційної роботи здобувачем опубліковано 13 наукових праць, у тому числі 3 статті у фахових виданнях категорії Б і 10 у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Наукові публікації відображають зміст дисертації.

Зауваження до дисертації та дискусійні положення. У контексті дисертаційного дослідження вважаю за необхідне висловити деякі зауваження:

1. У підрозділі 1.2. на ст. 64, Ви цитуєте М. Г. Братасюк: «Державоцентристська філософія захисту права несумісна з сучасною філософією прав людини, тому має бути замінена гуманістичною філософією правового захисту, під яку необхідно підвести гуманістичне світоглядно-філософське підґрунтя».

Доцільно почути Вашу думку щодо гуманістичного світоглядно-філософського підґрунтя захисту прав людини.

2. У підрозділі 2.1. (ст. 91-92) вказано: «Судова правотворчість специфічна тим, що суд, перш за все, творить суб'єктивні права та юридичні обов'язки, а не право в об'єктивному сенсі. Виникнення норми як правила поведінки є результатом появи прав і обов'язків, у цьому сенсі виникнення джерел, що містять загальнообов'язкові правила поведінки, слідують розглядати швидше як «побічний продукт» здійснення правосуддя, ніж як закономірний результат. У правотворчості органів законодавчої та виконавчої влади первинні норми».

У зазначеному контексті як Ви розумієте поняття «правова позиція суду».

3. У підрозділі 2.2. «Компетенція місцевого загального суду як суду першої інстанції в адміністративному судочинстві» на ст. 109-110, Ви розглядаєте поняття «компетенція» та «повноваження». У подальшому не зазначено зв'язок між цими поняттями. Доцільно послухати Вашу думку.

Вказані дискусійні аспекти та зауваження не знижують цінності дослідження й мають дискусійний характер. Вони можуть бути предметом подальшого осмислення у наукових публікаціях автора або під час публічного захисту дисертації. Порушень академічної доброчесності у роботі не виявлено.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Розглянута дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не досліджені положення, які є особистими напрацюваннями автора, має наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку системи забезпечення прав людини і адміністративного права.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Шийовича Р. Я. на тему: «Місцевий загальний суд як суд першої інстанції в адміністративному судочинстві України» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, рівнем наукової та практичної значущості отриманих результатів, за кількістю і обсягом публікацій відповідає і вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 і положенням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Шийович Ростислав Ярославович на підставі позитивного результату захисту заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент -

доцент кафедри адміністративного та фінансового права

Юридичного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

кандидат юридичних наук

Роман ДЖОХ